

Avaluació de la creativitat en les arts visuals i plàstica

Autor: Jaume Barrera Fusté

Departament: Didàctica de l'expressió Musical, Plàstica i Corporal

Centre: UAB

E-mail: jaume.barrera@uab.es

Coautors: Núria Batlle Rull

OBJECTIUS

Les àrees de les arts estan caracteritzades per l'ambigüitat i subjectivitat. Així la avaluació i els seus indicadors tenen seriosos problemes d'objectivitat.

L'estudi que hem realitzar a l'àrea de Visual i Plàstica de CCEE és proposa obtenir criteris per a l'avaluació de la CREATIVITAT en el marc d'aquestes dificultats.

DESCRIPCIÓ DEL TREBALL

Introducció

La creativitat humana escapa afortunadament a qualsevol definició objectivable, i això, forma part de la pròpia idiosincràsia de la paraula i dels seus continguts.

Heidegger té una expressió que traduïda al català seria "clar en el bosc" (waldlichtung), i això, ens dona certes pistes sobre el procés de la creativitat: la aparició de una claredat en el bosc del coneixement.

Així, en una aproximació per a intentar atalaiar-la, podríem dir que la creativitat intenta fer transparent allò que és opac a la nostra percepció, coneixement i sensibilitat. També podríem dir, que és quelcom inherent al ésser humà: "la creatividad es una disposición a crear, que existe en estado potencial en todos los individuos y en todas las edades..." (Leboutet en Sabag, 1989 p. 3).

Des del punt de vista de Guilford (1978 p.25) la "creatividad implica huir de lo obvio, lo seguro y lo previsible para producir algo que, al menos para el niño, resulta novedoso". Guilford (Guilford, 1978) afegeix: "La creatividad en sentido limitado, se refiere a las aptitudes que son características de los individuos creadores, como la fluidez, la flexibilidad, la originalidad y el pensamiento divergente". També va demostrar que la intel·ligència i la creativitat són qualitats diferents.

Per a complementar les definicions anteriors és necessari citar el punt de vista de Csikszentmihalyi (Csikszentmihalyi, 1996 p. 46), qui proposa com alternativa a una definició de creativitat la resposta a la pregunta: on s'hi troba? "la creatividad sólo se puede observar en las interacciones de un sistema compuesto por tres partes principales: Campo, ámbito y persona" (Amabile 1983, citada en Gardner, 1993 i Romo, 1997).

Com podem avaluar i buscar indicadors d'aquesta "claredat", d'aquesta transparència", dins de l'ambigüitat i subjectivitat?

Metodologia

Hem partit d'un anàlisi de mostreig en vàries fases:

1. Subjectes i escenari:

- 1.1. Estudi interpretatiu dels treballs dels alumnes de diferents assignatures de plàstica de la facultat de CCEE de la UAB per a obtenir una mostra representativa.
- 1.2. Selecció de les aplicacions d'aquest estudiant que fan als "practicum" utilitzant els mateixos criteris dels exercicis seleccionats a la fase primera.

2. Variables:

Variable independent = alumnes de Plàstica i Visual de CCEE de la UAB

Variable independent = grau escolar de infantil i primària.

Variable dependent = creativitat

3. Materials:

- 3.1. Anàlisi de tots els exercicis dels alumnes segons la mostra escollida utilitzant uns patrons confeccionats amb antelació i que fan referència als diferents nivells de creativitat en la producció visual i plàstica
- 3.2. Confecció d'un algoritme que expressi els diferents criteris d'avaluació de la creativitat.

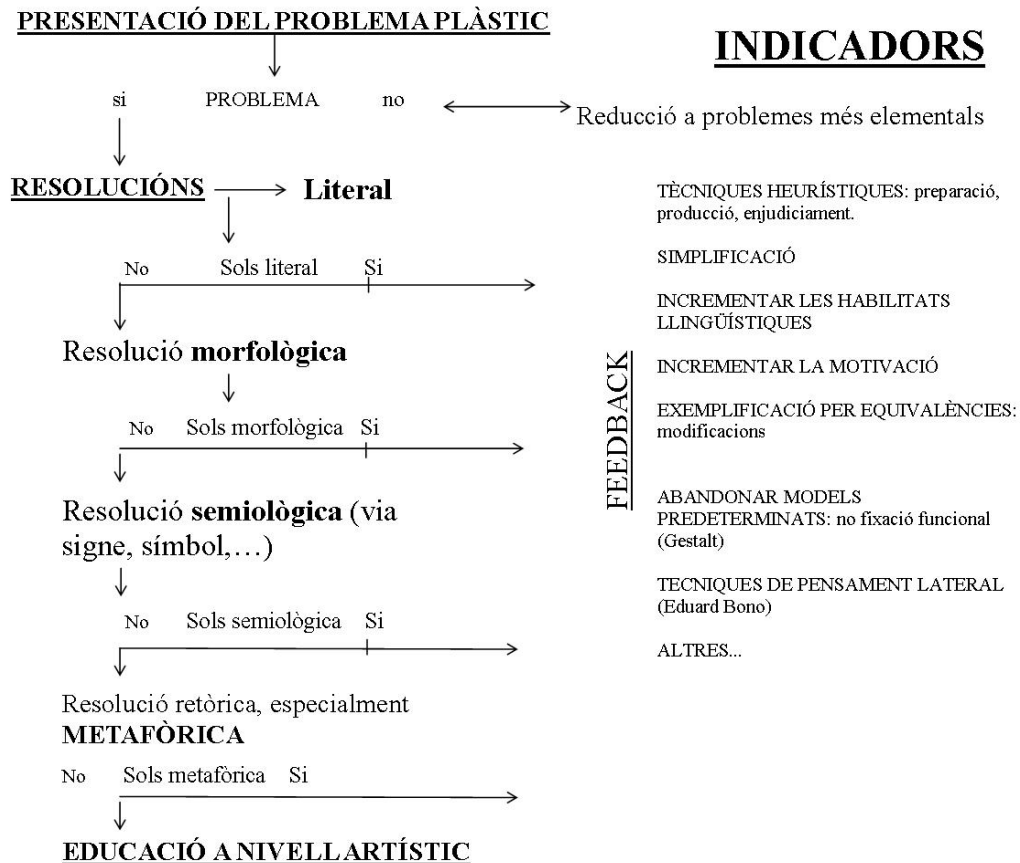
Per aquest apartat es van seguir criteris epistemològics desenvolupats pels següents autors:

- Donis**, D.A. (2004), *La sintaxis de la imagen*. Editorial G. Gili, México.
- Villafañe**, J. (1996), *Principios de la teoría general de la imagen*. Piràmide, Madrid.
- Munari**, B. (2002), *Diseño y comunicación visual: contribución a una metodología didáctica*. Barcelona. Gili.
- Bourdieu**, P. (1969), «*Campo intelectual y proyecto creador*», en: AA.VV., *Problemas del estructuralismo*, México, Siglo XXI.
- Farré**, J. (2005), *Invitació a la teoria de la comunicació*, 2005, Cossetània. Valls (BCN)
- Lévy**, P.(1995), *¿Qué es lo virtual?*, Paidós. Barcelona.
- Sebeok**, T. A. (1994), *Signos: una introducción a la semiótica*. Paidós. Barcelona.
- Watzlawick**, P. [et.al.]. (ed. original 1967) *Teoría de la comunicación humana*. Herder. Barcelona.

DESENVOLUPAMENT

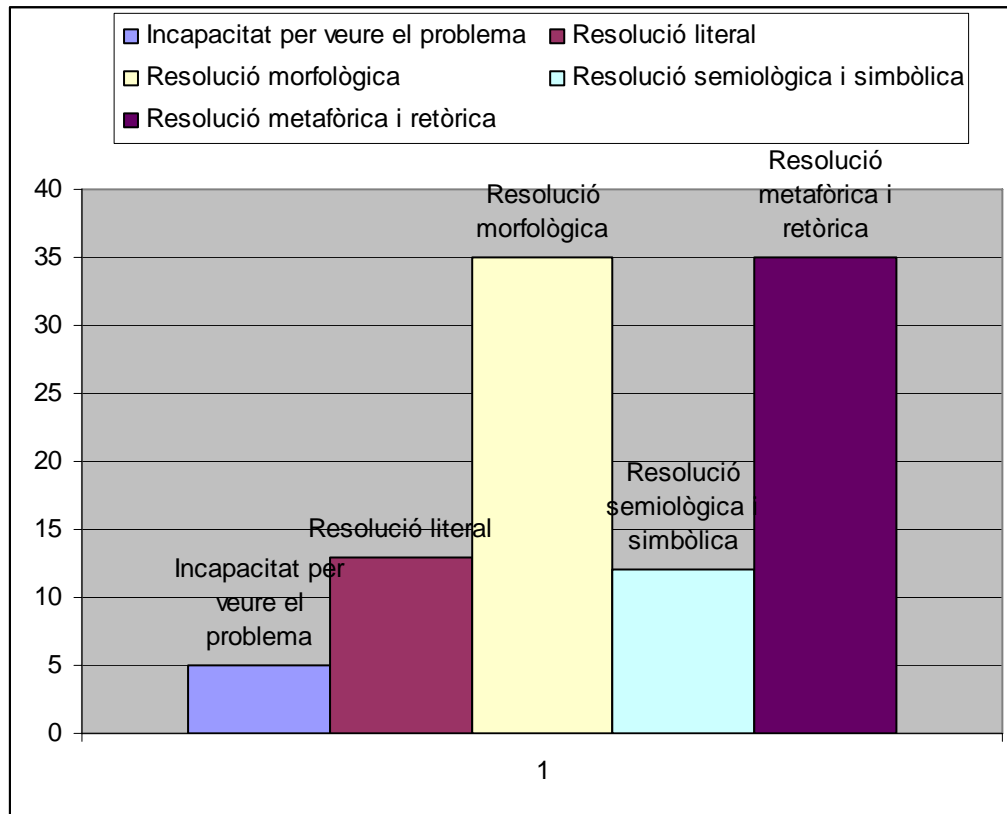
La creativitat va ser avaluada en funció de l'algoritme següent:

I aquest va ser confeccionat segons els diferents nivells de complexitat en la resolució del problema i els estadis progressius dels alumnes.

Així, es van analitzar com a mostra final trenta-vuit exercicis, i es van poder ordenar segons el criteri de l'esquema anterior els cinc grups que apareixien (1):

1. Incapacitat per a entendre el problema plàstic.
2. Resolució literal.
3. Resolució morfològica.
4. Resolució semiològica.
5. Resolució Metafòrica.

CONCLUSIONS

Malgrat la dificultat d'establir un criteri de certesa, l'algoritme utilitzat ens donava prous criteris de verificació, avaluació i obtenció d'indicadors.

Les fixacions funcionals dominants van aparèixer en l'estadi de resolució morfològica, que és fins on cap esperar que els alumnes amb un grau mig de creativitat arribin.

El camp simbòlic es mostra com una dificultat seriosa de ser entesa i per tant d'actuar creativament sobre ella. La resolució metàfora, contra pronòstic, ha resultat ser més intuïtiva, i un trenta-cinc per cent de la mostra, baix estímuls de l'educador, ha pogut expressar-la (s'entén que els treballs metafòrics poden incloure diferents elements de les resolucions semiològiques/ simbòliques, encara que l'alumne desconegui el que ha fet de manera conceptual).

Per a finalitzar, i de manera menys extensa, s'han estudiats els resultats d'aquest alumnes fets als practicums i utilitzant exercicis amb possibles resolucions metafòriques, sobre una selecció de nens de primària i infantil, donant-se el cas de que el cent per cent dels estudiats resolien el problema plàstic acertadament.

També hem de considerar que el criteri establert per qualificar els resultats a estat de "dominància" d'un model o altre, ja que en mols exercicis s'hi troben multitud d'elements i lectures.

BIBLIOGRAFIA

- Bourdieu**, P. (1969), «*Campo intelectual y proyecto creador*», en: AA.VV., Problemas del estructuralismo, México, Siglo XXI.
- Campbell**, D. T. **Stanley**, J. C. (1970) *Diseños experimentales y cuasiexperimentales en la investigación Social*. Amorrortu Editores. Buenos Aires.
- Castanedo**, C (1998) *Psicología de la Educación Aplicada*. Editorial CCS. Madrid.
- Csikszentmihalyi**, M. (1998) *Creatividad. El flujo y la psicología del descubrimiento y la invención*. Paidós. Barcelona.
- Donis**, D.A. (2004), *La sintaxis de la imagen*. Editorial G. Gili, México.
- Farré**, J. (2005), *Invitación a la teoría de la comunicación*, 2005, Cossetània. Valls (BCN).
- Freinet**. C.(1973) *Parábolas para una pedagogía popular. (Los dichos de Mateo)*. Editorial LAIA. Barcelona.
- Gardner**, H.(1993) *Mentes Creativas*. Paidós. Barcelona.
- Guilford**, J. P. **Strom**, R. D.(1978) *Creatividad y Educación*. Ediciones Paidós. España.
- Klausmeier**, H. J. **Goodwin**, W.(1993) *Habilidades Humanas y Aprendizaje. Psicología Educativa*. Editorial Harla. México.
- Lévy**, P.(1995), *¿Qué es lo virtual?*, Paidós. Barcelona.
- Marty**, G.(1999) *Psicología del Arte*. Pirámide Madrid.
- Mitjans**, A.(1996) *Creatividad en la Educación Especial*. Revista Siglo XXI perspectivas de la educación desde América Latina. 27-37p.
- Montessori**, M. (1989) *El niño (el secreto de la infancia)*. Editorial Diana. México.
- Munari**, B. (2002), *Diseño y comunicación visual: contribución a una metodología didáctica*.
- Novaes**, H. M.(1973) *Psicología de la aptitud creadora*. Edit. Kapelusz. Buenos Aires.
- Rodríguez**, E. M.(1995) *Psicología de la Creatividad*. Editorial Pax México México.
- Romo**, M.(1997) *Psicología de la Creatividad*. Paidós. Barcelona. **Sabag**, A. Compilador.(1989) "Creatividad" . Universidad del Valle de México. México. Vol. I y II (Antología).
- Sebeok**, T. A. (1994), *Signos: una introducción a la semiótica*. Paidós. Barcelona.
- Torre**, de la, S. (1995) *Creatividad Aplicada*. Escuela Española, Madrid.
- Villafañe**, J. (1996), *Principios de la teoría general de la imagen*. Piràmide, Madrid.
- Viveros**, M.(1997) *Reflexiones sobre la creación artística*. Revista Intercontinental de Psicoanálisis Contemporáneo. 66-76p
- Watzlawick**, P. [et.al.]. (ed. original 1967) *Teoría de la comunicación humana*. Herder. Barcelona.